

VILJELIJÖIDEN KIINNOSTUS MAATALOUDEN VESIENSUOJELUA KOHTAAN

Sanna Löytöjärvi

Opinnäytetyö
Maaliskuu 2011

Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma
Luonnonvara- ja ympäristöala

Tekijä(t) LÖYTÖJÄRVI, Sanna	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 14.3.2011
	Sivumäärä 43	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus () saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi VILJELIJÖIDEN KIINNOSTUS MAATALOUDEN VESIENSUOJELUA KOHTAAN		
Koulutusohjelma Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) ANTTONEN, Erkki; STENMAN, Tarja		
Toimeksiantaja(t) MAISA-hanke (JAMK), Tarja Stenman		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tilaajana oli Jyväskylän ammattikorkeakoulun hallinnoima Maatalouden vesiensuojelun kehittäminen Saarijärven vesistöreitillä varrella (MAISA)-hanke. Hankkeen tavoitteena on edistää maatalouden vesiensuojeluun liittyvän uuden tiedon sekä teknikkoiden käyttöönottoa Saarijärven vesireitin alueella. Hankkeen yhtenä toimenpiteenä on etsiä yhdessä viljelijöiden kanssa ratkaisuja maatalouden vesiensuojeluun. Tähän toimenpiteeseen liittyen tehtiin selvitys, jossa selvitettiin viljelijöiltä tulevia uusia maatalouden vesiensuojeluideoita ja kyseltiin heidän kiinnostustaan vesiensuojeluun liittyviä erityisympäristötukisopimuksia kohtaan sekä maatalouden vesiensuojelua kohtaan ylipäänsä.</p> <p>Selvitys toteutettiin haastattelututkimuksella syksyn 2010 aikana. Vastanneita viljelijöitä oli yhteensä 27 ja he olivat pääasiassa Saarijärven vesireitin alueelta.</p> <p>Selvityksen pohjalta voidaan todeta, että viljelijät ovat kiinnostuneita maatalouden vesiensuojelusta, mutta erityistukisopimuksia monet eivät ole valmiita tekemään. Pääasialliset syyt ovat sopimukseen liittyvä byrokratia ja monimutkaisuus. Jotkut myös epäilivät erityistukien tehokkuutta vesiensuojelussa. Uusia ideoita viljelijöiltä tuli, joista muutamat ovat varmasti kehittämiskelpoisia, kuten ”ojituksen järkevöittäminen, kuten laskeutusaltaat turvemaiilla”. Selkeästi haluttiin myös lisää asiallista keskustelua aiheesta eri tahojen kesken.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Erityisympäristötuet, vesiensuojelu, suojavyöhyke, asenteet, ideat		
Muut tiedot Työssä on 8 sivua liitteitä.		

Author(s) LÖYTÖJÄRVI, Sanna	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 14.03.2011
	Pages 43	Language Finnish
	Confidential () Until	Permission for web publication (X)
Title THE FARMERS' INTEREST IN WATER PROTECTION IN AGRICULTURE		
Degree Programme Degree Programme in Agriculture and Rural Industries		
Tutor(s) ANTTONEN, Erkki; STENMAN, Tarja		
Assigned by MAISA-project (JAMK), Tarja Stenman		
Abstract <p>This thesis was commissioned by the project Water protection in agriculture in the Saarijärvi watercourse area (MAISA) project. The project is administered by JAMK University of Applied Sciences. The aim of the project is to promote the implementation of the new knowledge and new technology related to water protection agriculture in the Saarijärvi watercourse area. One measure in MAISA is to find new solutions to water protection in agriculture together with farmers. In relation to this measure, the farmers were asked about new ideas for water protection in agriculture and their interest in special environmental aid contracts and water protection in general.</p> <p>This survey was conducted as an interview study in the autumn 2010. There were 27 farmers who answered, mainly from the Saarijärvi watercourse area.</p> <p>According to this survey, farmers are interested in water protection in agriculture but they are not willing to make special environmental aid contracts. Mainly the reasons for that are the bureaucracy and complexity of the aid system. Some farmers questioned the effectiveness of special environmental aids in water protection. Some new water protection ideas came out in this interview study, for example "making ditching more sensible, like settling sinks in peat bog". Clearly farmers wanted more pertinent discussion between the different parties.</p>		
Keywords Special environmental aids, water protection, protection area, attitudes, ideas		
Miscellaneous The Bachelor's Thesis includes eight pages of appendixes.		

SISÄLTÖ

1 SAARIJÄRVEN VESISTÖREITTI.....	4
2 MAATALOUS JA VESIENSUOJELU	5
2. 1. Sotien jälkeinen maatalous	5
2. 2. Maatalous Euroopan Unioniin siirtymisen myötä.....	6
3 MAATALOUDEN YMPÄRISTÖTUKI 2007-2013.....	9
3.1. Yleistä ympäristötuista	9
3.2. Ympäristötuen perus- ja lisätoimenpiteet.....	9
3.3. Ympäristötuen erityisympäristötuet	10
3.4.1. Vesiensuojeluun liittyvät erityisympäristötuet.....	10
3.4.2. Pohjavesialueiden peltoviljely.....	13
3.4.3. Valumavesien käsittelymenetelmät	13
3.4.4. Suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito	13
3.4.5. Monivaikutteisen kosteikon hoito.....	14
3.4.6. Lietelannan sijoittaminen peltoon.....	14
3.4.7. Turvepeltojen pitkäaikainen nurmiviljely	14
3.4.8. Ravinnekuormituksen tehostettu vähentäminen.....	15
4 TUTKIMUSHAASTATTELU VILJELIJÖIDEN KIINNOSTUKSESTA VESIENSUOJELUN ERITYISYMPÄRISTÖTUKIA KOHTAAN JA UUDET VESIENSUOJELUIDEAT	15
4.1. Toimeksiantaja ja yhteistyökumppanit	16
4.2. Opinnäytetyö osana Maisa-hanketta.....	16

4.3. Tutkimusaineisto	17
4.4. Haastattelu ja sen tulokset.....	18
4.4.1 Viljelijöiden sitoutuminen erityisympäristötukijärjestelmään	19
4.4.2. Viljelijöiden omat ideat maatalouden vesiensuojelun tehostamiseksi.....	20
4.4.3. Viljelijöiden mielipiteet ja asenteen vesiensuojelun erityisympäristötukia kohtaan.....	24
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	29
6 POHDINTA.....	29
LÄHTEET	33
LIITTEET	35
LIITE 1. Haastattelulomake.....	35
LIITE 2. Avointen kysymysten vastaukset.....	38

KUVIOT

KUVIO 1. Tilojen tuotantosunnat.....	18
KUVIO 2. Mihin vesiensuojelun erityistukiehtoihin tilalla on sitouduttu?	19
KUVIO 3. Eläimiä voidaan hyödyntää rantojen ja rantakaistojen siistimisessä.	21
KUVIO 4. Turvemaidilla on käytössä laskeutusaltaat.	22
KUVIO 5. Rantapelloilla voitaisiin käyttää nykyistä leveämpiä suojakaistoja.....	22
KUVIO 6. Lietteiden multaus on hyvä tapa vähentää ravinteiden huuhtoutumista.	23
KUVIO 7. Suorakylvöllä voidaan vähentää maa-aineksen ja ravinteiden huuhtoutumista, kun maata ei tarvitse muokata.....	24
KUVIO 8. Maataloutta syytetään liikaa vesien pilaantumisesta?.....	25
KUVIO 9. Onko vesiensuojelun erityisympäristötuissa kehitettävää?.....	26
KUVIO 10. Kuinka tärkeinä pidätte vesiensuojeluun liittyviä toimia maataloudessa?	27

TAULUKOT

TAULUKKO 1 Vesiensuojeluun liittyvät erityisympäristötuet ja niistä maksettavan tuen määrä.....	12
---	----

1 SAARIJÄRVEN VESISTÖREITTI

Saarijärven reitti saa alkunsa Kyyjärven ja Perhon rajalta. Reitti on osa Kymijoen vesistöä ja Saarijärven reittiä siitä on Kyyjärven ja Kiimasjärven välinen osuus. Vesistöosuuksiltaan, kuten muutenkin maisemaltaan Saarijärven vesistöreitti on vaihtelevaa (Lahnala 1994.)

Suomessa on 156 nimettyä arvokasta maisema-aluetta (Arvokkaat maisema-alueet 2010). Keski-Suomessa näitä alueita on kahdeksan ja yksi niistä on Saarijärven vesistöreitti. Saarijärven vesistöreitti maisema-alueineen on laajin Keski-Suomen arvokkaista maisema-alueista. Maisemakuva alueella on monimuotoista ja pienipiirteistä. Keskeisin tekijä maisema-alueella on vesistöreitti, johon kuuluu useita koskia, jokia sekä järviä. Lähes koko vesistöreitti kuuluu rantojen suojeluohjelmaan ja osittain myös Natura-2000 alueeseen (Virola 2004, 8.)

Maatalouden, turvetuotannon ja metsätalouden vaikutuksista Saarijärven vesistöreittiin on puitu jo pitkään. Aihe on ollut niin sanottu kuuma peruna paikallisten keskuudessa ja milloin ketäkin kuormittajaa on syytetty ja nostettu esille. Ikävä kyllä, myös eri tahot tuntuvat vain syyttelevän toisiaan, eivätkä paneudu omiin tekoihinsa, jolloin vesien suojelua saataisiin oikeasti tehostettua.

Saarijärven vesistöreitti on yksi Keski-Suomen huonokuntoisimmista. Alueen vedet ovat luonnostaankin melko humuspitoisia, mutta maatalouden, turvetuotannon ja metsäojitusten vaikutuksesta vesien humuspitoisuus on noussut jo niin paljon, että siitä on haittaa. Erityisesti mökkiläiset kärsivät ”likaisesta” vedestä, kun uinnin jälkeen joutuu käymään pesulla, mutta myös kalastajat kärsivät, kun verkot ovat liman ja humuksen peitossa. Tämä on hyvin harmillista, sillä Saarijärven vesistöreitti on varmasti yksi Suomen kauneimpia ja on näin ollen matkailulle hyvin tärkeä. Vesistöreitti ja sen kunto vaikuttavat suoraan kaikkien sen varren kuntien ja kaupunkien imagoon ja kiinnostavuuteen, joten tämänkin takia olisi tärkeää saada vesistön asiat

kuntoon. Tietysti ensisijaisesti järvien ja jokien rehevöitymisellä on vaikutuksensa luontoon, eläin- ja kasvikantojen muuttuessa ja joidenkin lajien jopa hävitessä.

Tässä opinnäytetyössä kyseltiin Saarijärven vesistöreitien alueen viljelijöiden mielipiteitä ja kiinnostusta vesiensuojeluun liittyviä erityisympäristötukia kohtaan ja samalla selvitettiin mahdollisia uusia vesiensuojeluideoita, joilla maatalouden vesiensuojelua voitaisiin tehostaa. Usein julkisuudessa puhutaan vain vesien saastuttajista, mutta tuskin sitä kukaan tietoisesti tahallaan tekee. Etenkin viljelijät, jotka itse asuvat vesireitien varrella, kärsivät yhtäläillä vedenlaadusta, eikä kukaan tietoisesti omia järviä ja jokiaan halua saastuttaa, joissa itse joutuu uimaan.

2 MAATALOUS JA VESIENSUOJELU

2. 1. Sotien jälkeinen maatalous

Toisen maailmansodan jälkeen siirtolaisia pika-asutettiin eri puolille Suomea. Siirtolaisten määrä oli noin 12 prosenttia koko maan väestöstä. (Suomen maatalouden historia 2004, 28.) Tuolloisen asutuskomitean tavoitteena oli luoda perheviljelmiin perustuva tuotanto- ja asutusrakenne maahan. (Suomen maatalouden historia 2004, 34). Pian toisen maailmansodan jälkeen maatalouden luonnetta alkoi muuttua sekä koneistuminen että sähköistyminen. Tämä johti ihmistyövoiman, hevosten ja käsityön tarpeen vähenemiseen. Myös koko maalaismaisema alkoi muuttua, kun esimerkiksi ladot, tallit ja jäähuoneet alkoivat hävitä maisemasta. (Suomen maatalouden historia 2004, 84.)

Maataloustulojärjestelmä syntyi, kun sodan jälkeisestä elintarvikepulasta siirryttiin ylituotantoon. Maataloustulojärjestelmän avulla estettiin ulkomaalaisten maataloustuotteiden tuonti Suomeen. Järjestelmä takasi näin ollen paremman toimeentulon ja helpotti tilojen uudistumista. (Suomen maatalouden historia 2004, 139.) Pikkuhiljaa tiloilla alettiin erikoistua vain yhteen tuotantomuotoon entisen monialaisuuden sijaan. Syitä tällaiseen rakennemuutokseen olivat motorisoitu teknologia, lannoitteet ja kasvinsuojeluvälineet sekä kasvi- ja eläinlajikkeiden jalostusmenetelmät. Maatalous muuttui näin elämäntavasta elinkeinoksi. (Suomen maatalouden historia 2004, 258.)

1980-luku ennen Euroopan Unioniin liittymistä oli vakaan maatalouspolitiikan kautta. Maataloustulojärjestelmä sekä tuontisuoja takasivat häiriöttömän olotilan maassa. 1980-luvun lopussa kritisoitiin kuitenkin elintarvikkeiden korkeita hintoja ja ylituotannon viennin kalleutta. (Suomen maatalouden historia 2004, 351.)

2. 2. Maatalous Euroopan Unioniin siirtymisen myötä

Euroopan Unioniin liittyminen johti Suomen maatalouden merkittävään käännekohtaan. Jäsenyys vaikutti niin ruoan hintaan, viljelijöiden tuloihin, maataloustuen muotoihin, maatalouspolitiikkaan kuin koko käytännön maatalouteen ja sen tuotantosuuntiin. Jäsenyyden pelättiin jopa lopettavan koko elinkeinon maastamme. (Suomen maatalouden historia 2004, 348-349.) Maatalouden ympäristöohjelma tuli Euroopan Unionin maatalouspolitiikkaan vuonna 1992. Suomessa oli tehty joitain ympäristöpoliittisia toimenpiteitä jo muutamaa vuotta aiemmin. Tuolloin todettiin vesistöjen rehevöitymisen olevan yhteydessä maatalouden typpi- ja fosforipäästöihin. 1980-luvulla kerättiin vaikutuksiltaan melko tehottomaksi jäänyttä lannoiteveroa. Vuonna 1992 lannoite- ja fosforivero yhdistettiin ja tätä veroa maksettiin kesään 1994 asti. 1990-luvun alussa lannoitteiden fosforipitoisuutta

alennettiin, mutta jo tuolloin todettiin, että vuosikymmenten kuluessa maaperään oli kertynyt fosforia yli tarpeen. 1990-luvun alussa huuhtoumia pyrittiin estämään maksamalla suojakaistoista sekä viherkesannoinnista (Suomen maatalouden historia 2004, 356-357.)

Euroopan Unionin tukijärjestelmillä tuli tasata melko vähän alueellisista sijainneista johtuvia tuloeroja, eikä se lainkaan tasannut tilakoon aiheuttamia tuloeroja. Suomi sai kuitenkin maksaa itse pohjoisessa korkeampia tukia. Vuodesta 2000 alkaen harjoitettu politiikka mahdollisti tukien leikkaamisen suurilta tiloilta. Euroopan Unioni muuttikin paljon sekä politiikan tavoitteita että keinoja. Pieniä tiloja suosivasta politiikasta luovuttiin kokonaan kuten myös elintarvikehuoltovarmuudesta jäsenmaatasolla. Huomio keskitettiin markkinoiden toimivuuteen, markkinamekanismin muutosten synnyttämien tulonmenojen hyvittämiseen viljelijöille, viljelijöiden tulotason säilyttämiseen ja maaseudun säilyttämiseen asuttuna. Maatalouspolitiikan tavoitteissa huomioitiin enemmän kuluttajien toiveita laadukkaista ja turvallisista elintarvikkeista ja myös yhteiskunnan toivetta puhtaasta ja viihtyisästä elinympäristöstä. (Suomen maatalouden historia 2004, 358-359.)

Euroopan Unioniin siirtyminen koetteli viljelijöiden uskoa tulevaisuuteen. Hyvin suurelle osalle tiloista jäsenyys oli merkki siitä, että jossain vaiheessa tilan toiminta lakkaa. Monella maatilalla siirryttiin niin sanottuun jäähdytysvaiheeseen, eli tuotantoa aiottiin jatkaa niin kauan, kuin silloisilla rakennuksilla ja laitteilla pystyttiin. Uskoa sukupolven vaihdoksen jälkeiseen tuotantoon ei ollut. Osa maatiloista kuitenkin päätti yrittää ja kasvatti tilakokoaan niin sanottuun euroluokkaan, jolloin parannettiin tehokkuutta ja aiottiin näin pysyä alalla. Unionin jäsenyys toi hyvät investointituet, jotka tukivat tällaista kasvun strategiaa. (Suomen maatalouden historia 2004, 359.)

Euroopan Unionin maatalouspolitiikka koostuu tukijärjestelmästä. Mukana on viljelijöiden tulotasoja tukevia tukia, investointeja edistäviä investointitukia, tuotannon ympäristövaikutuksia ohjaavia ympäristöohjelmia sekä epäedullisten alueiden erityistukia. Lisäksi Euroopan Unioni tasapainottaa elin-

tarvikemarkkinoitaan sekä tuontisuojan, että vientituen avulla. (Suomen maatalouden historia 2004, 365.)

Ympäristöohjelma

Maatalouden ympäristöpolitiikka lähtee ajatuksesta, että maatalous rasiittaa ympäristöä. Maatalous perustuu luonnonvarojen hyödyntämiseen, eikä näitä olosuhteita pystytä tarkasti hallitsemaan. Maatalouden ja vesien rehevöitymisen yhteys sekä ymmärrettiin että hyväksyttiin 1980-luvulla. Lannoitteiden sisältämä typpi ja fosfori ovat suurimmat ongelmat, jotka rehevöittävät vesistöä ja aiheuttavat taloudellisia tappioita viljelijöille. Yksi maatalouden ympäristölle aiheuttama ongelma ovat raskasmetallit, joita saatetaan kertyä maaperään. Suurin ongelman aiheuttaja on kadmium, josta ei kuitenkaan Suomessa aiheudu suurta ongelmaa tiukan kadmiumrajan takia. Kotieläimistä peräisin oleva ammoniakki palaa sateen mukana happamoittamaan maaperää. Kasvinsuojeluaineet sisältävät ympäristölle riskin. Yhä suuremmat ja raskaammat koneet aiheuttavat maan tiivistymistä ja alentavat näin maan tuotantokykyä. Lisäksi maatalous ja sen tuotantoteknologia vähentävät luonnon monimuotoisuutta. (Suomen maatalouden historia 2004, 369.)

Ensimmäinen ympäristöohjelma oli vuosille 1995-1999, toinen 2000-2006 ja kolmas meneillään oleva vuosille 2007-2013. Peräti 95 % maataloista on ottanut osaa maatalouden ympäristöohjelmaan. Pää tavoitteina toimenpiteissä on ollut maatalouden vesiensuojelu pienentämällä fosfori- ja typpihuuhtoumia. Lisäksi luonnon monimuotoisuuden edistäminen sekä maiseman hoito ovat olleet tavoitteina. Ympäristöohjelman lisäksi maatalouden vesiensuojelua parannettiin vuonna 1998 voimaan astuneilla nitraattidirektiivin säädöksillä. Direktiivillä asetettiin ravinteiden käytölle enimmäisrajat sekä rajoitettiin lannan syyslevitystä. Nitraattidirektiivin merkitys oli kuitenkin vähäinen ympäristöohjelman tiukemman lannoitteiden käytön rajoittamisen takia. (Suomen maatalouden historia 2004, 371.)

3 MAATALOUDEN YMPÄRISTÖTUKI 2007-2013

3.1. Yleistä ympäristötuista

Maatalouden ympäristötuki on yksi osa Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmaa 2007-2013. Tämän tuen tavoitteena on harjoittaa maatalous- ja puutarhatuotanto kestävästi niin, että tuotanto kuormittaisi ympäristöä vähemmän kuin nykyisin. Tällä tavoin luonnon monimuotoisuuden ja maatalouden kulttuurimaisemien säilyminen turvataan. Näin myös tuotannon harjoittamisen edellytykset säilyvät hyvinä myös tulevaisuutta ajatellen. Ympäristötuki on osittain Euroopan Unionin rahoittamaa ja se jaetaan kolmeen eri osaan eli perus- ja lisätoimenpiteisiin sekä erityisympäristötukiin. Lisäksi on olemassa ei-tuotannollisten investointien tuki, esimerkiksi monivaikutteisten kosteikkojen rakentamiseen. Kaikki ympäristötukeen sitoutuneet viljelijät sitoutuvat noudattamaan myös lannoitteiden ja kasvinsuojeluaineiden käyttöä koskevia vähimmäisvaatimuksia (Maatalouden ympäristötuki 2010.)

3.2. Ympäristötuen perus- ja lisätoimenpiteet

Ympäristötukeen sitoudutaan aina viideksi vuodeksi kerralla. Kaikki ympäristötukisopimuksen tehneet viljelijät sitoutuvat samalla perustoimenpiteisiin. Perustoimenpiteitä ovat viljelyn ympäristönsuojelun suunnittelu ja seuranta, luonnonhoitopellot, peltokasvien lannoitus, puutarhakasvien lannoitus, pientareet ja suojakaistat sekä luonnon monimuotoisuuden ja maiseman ylläpito. A- ja B-tukialueilla lisätoimenpiteitä voi valita yhdestä neljään ja C-tukialueella enintään kaksi kappaletta. Lisätoimenpiteitä tavanomaisille peltokasveille C-tukialueella ovat vähennetty lannoitus, typpilannoituksen tarkentaminen peltokasveilla, peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys ja kevennetty muokkaus, lannan levitys kasvukaudella sekä ravinnetaseet. A-

ja B-tukialueilla on joitain muita haettavia tukia ja puutarhakasveille oman-
sa koko maahan (Ympäristötuen perus- ja lisätoimenpiteet 2010.)

3.3. Ympäristötuen erityisympäristötuet

Ympäristötuen erityisympäristötukiin sitoudutaan viideksi tai kymmeneksi vuodeksi kerralla. Osassa erityisympäristötuista tuki on kiinteä, mutta joissain tuki määräytyy toimenpiteeseen liittyvien tulonmenetysten ja kustannusten perusteella. Erityisympäristötuen ehtona on, että tuen hakija on sitoutunut ympäristötuen perustoimenpiteisiin. Lisäksi kohteen sopivuus arvioidaan ennen sopimuksen tekoa. Erityisympäristötukia ovat suoja-
vyöhykkeiden perustaminen ja hoito, monivaikutteisen kosteikon hoito, pohjavesialueiden peltoviljely, luonnonmukainen tuotanto, luonnonmukainen kotieläintuotanto, perinnebiotooppien hoito, luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen, alkuperäisrotujen kasvattaminen, alkupe-
räiskasvien viljely, valumavesien käsittelymenetelmät, ravinnekuormituksen tehostettu vähentäminen, lietelannan sijoittaminen peltoon ja turvepeltojen pitkäaikainen nurmiviljely. (Ympäristötuen erityistuet 2010.)

3.4.1. Vesiensuojeluun liittyvät erityisympäristötuet

Ympäristötuen erityisympäristötuet voidaan jakaa luonnon monimuotoisuuden ja vesiensuojeluun liittyviin erityisympäristötukiin. Vesiensuojeluun liittyviä erityisympäristötukia ovat suoja-
vyöhykkeiden perustaminen ja hoito, monivaikutteisen kosteikon hoito, pohjavesialueiden peltoviljely, valumavesien käsittelymenetelmät, ravinnekuormituksen tehostettu vähentäminen, lietelannan sijoittaminen peltoon ja turvepeltojen pitkäaikainen nurmiviljely (Maatalouden ympäristötuen erityistuet – hyvään ympäristöön ja talouteen erityistuilla – opas n.d..) Näistä turvepeltojen pitkäaikainen nurmiviljely, lietelannan sijoittaminen peltoon ja ravinnekuormituksen tehostettu vähentäminen tulivat haettaviksi vuonna 2008 (Kolme uutta erityistukea –

hyvään ympäristöön ja talouteen –opas n.d.). Taulukossa 1. sopimuskohtaiset tukimäärät.

TAULUKKO 1. Vesiensuojeluun liittyvät erityisympäristötuet ja niistä maksettavan tuen määrä (Maatalouden ympäristötuen erityistuet – hyvään ympäristöön ja talouteen erityistuilla –opas)

Vesiensuojeluun liittyvä erityisympäristötukisopimus	Maksettava määrä/kiinteä	Maksettava määrä/enintään
	€/ha	€/ha
Pohjavesialueiden peltoviljely		156
Valumavesien käsittelymenetelmät		
- Säättösalaojitus		54
- Säättökastelu		108
- Kuivatusvesien kierrätys		140
Suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito (C-tukialue)		350
Monivaikuttaisen kosteikon hoito		450
Lietelannan sijoittaminen peltoon	56	
Turvepeltojen pitkäaikainen peltoviljely		
- Kotieläintilat, joilla enemmän kuin 2 ey	68	
- Muut kotieläin- ja kasvinviljelytilat	114	
Ravinnekuormituksen tehostettu vähentäminen		347

3.4.2. Pohjavesialueiden peltoviljely

Pohjavesialueiden peltoviljely –tuen tavoitteena on vähentää ravinteiden (erityisesti typen) ja kasvinsuojeluaineiden pääsyä pohjavesiin.

Toimenpiteinä voivat olla kevennetty muokkaus ja lannoitus, kasvinsuojeluaineiden käytön vähentäminen sekä heinän viljely viljojen aluskasvina. (Maatalouden ympäristötuen erityistuet – hyvään ympäristöön ja talouteen erityistuilla –opas.)

3.4.3. Valumavesien käsittelymenetelmät

Valumavesien käsittelymenetelmiä ovat säätösaloitus, kuivatusvesien kierrätys ja säätökastelu. Toimenpiteiden tarkoituksena on vähentää valumavesien happamuutta ja ravinteiden huuhtoutumista vesien mukana sekä samalla tehostaa ravinteiden käyttöä. (Maatalouden ympäristötuen erityistuet – hyvään ympäristöön ja talouteen erityistuilla –opas.)

3.4.4. Suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito

Suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito toimenpiteen tarkoituksena on lisätä luonnon monimuotoisuutta sekä vähentää valumavesien mukana kulkevien ravinteiden ja maa-aineksen kulkeutumista vesistöihin.

Suojavyöhyke voidaan perustaa joen, valtaojan tai vesistön varteen.

Kasvuston tulee olla monivuotinen ja sen saa korjata tai aluetta voidaan käyttää laitumena. (Maatalouden ympäristötuen erityistuet – hyvään ympäristöön ja talouteen erityistuilla –opas.)

3.4.5. Monivaikutteisen kosteikon hoito

Monivaikutteisen kosteikon hoito –tuen tavoitteet ovat samat kuin suojavaöhykkeellä, eli vähentää valumavesien mukana kulkevien ravinteiden ja maa-aineksen huuhtoutumista sekä lisätä luonnon monimuotoisuutta. Kosteikot monipuolistavat maisemaa ja tarjoavat monille eläimille, esimerkiksi vesilinnuille pesimä- ja ruokailupaikkoja. Kosteikon perustamiseen voi halutessaan hakea ei-tuotannollisten investointien tukea. (Maatalouden ympäristötuen erityiset – hyvään ympäristöön ja talouteen erityistuilla –opas.)

3.4.6. Lietelannan sijoittaminen peltoon

Lietelannan sijoittaminen peltoon –tukea voi hakea, mikäli levittää liotelannan tai virtsan maan sisään sijoittavilla tai multaavilla laitteilla. Levitettävän lannan määrän tulee olla 20 m³ hehtaarille vuodessa ja lanta voi olla peräisin myös toiselta tilalta. Tukisopimus tehdään aina viideksi vuodeksi kerralla. (Maatalouden ympäristötuen erityiset – hyvään ympäristöön ja talouteen erityistuilla –opas.)

3.4.7. Turvepeltojen pitkäaikainen nurmiviljely

Turvepeltojen pitkäaikainen nurmiviljely –tuessa sitoudutaan kymmeneksi vuodeksi nurmen tai heinän viljelyyn turve- tai multamaa pellolla. Peltoa ei saa muokata kasvustoa uusittaessa, mutta suorakylvö on mahdollinen. Lisäksi kasvusto tulee korjata pellolta vuosittain. (Maatalouden ympäristötuen erityiset – hyvään ympäristöön ja talouteen erityistuilla – opas.)

3.4.8. Ravinnekuormituksen tehostettu vähentäminen

Ravinnekuormituksen tehostettu vähentäminen –tukea on mahdollista hakea A- ja B-tukialueilla. Tuessa sitoudutaan viideksi vuodeksi kerralla viljelemään nurmea lohkolla, jonka fosforipitoisuus on korkea tai arveluttavan korkea. Tuen piirissä olevia lohkoja ei saa lannoittaa fosforilla, mutta perustamisvaiheessa voidaan typpeä käyttää vähäinen määrä. Myöskään kasvinsuojeluaineita lohkolla ei saa käyttää. Kasvusto on kerättävä vuosittain. (Maatalouden ympäristötuen erityistuet – hyvään ympäristöön ja talouteen erityistuilla –opas.)

4 TUTKIMUSHAASTATTELU VILJELIJÖIDEN KIINNOSTUKSESTA VESIENSUOJELUN ERITYISYMPÄRISTÖTUKIA KOHTAAN JA UUDET VESIENSUOJELUIDEAT

Saarijärven vesireitin huonon kunnon takia haluttiin selvittää, kuinka kiinnostuneita viljelijät ovat tekemään töitä maatalouden vesien suojelemiseksi, koska maataloutta pidetään yhtenä suurimmista kuormittajista. Viljelijöiden kiinnostusta vesiensuojelua kohtaan ja mahdollisten uusien vesiensuojeluideoiden selvittämiseksi tehtiin aiheesta opinnäytetyön. Selvitystyöhön liittyen tehtiin haastattelututkimus, jossa kyseltiin viljelijöiden kiinnostusta ja mielipiteitä vesiensuojelun erityisympäristötukia kohtaan sekä uusia ideoita maatalouden vesiensuojelun tehostamiseksi. Haastateltavien määräksi valittiin 25 viljelijää. Tarkoituksena oli haastatella viisi vesiensuojeluun liittyviä erityisympäristötukisopimuksia jo tehnyttä viljelijää ja 20 viljelijää, joilla sopimuksia ei vielä ole. Haastattelut tehtiin pääasiassa haastattelukäynnerein syksyn 2010 aikana.

Oletuksena selvitystyön tuloksista oli, että viljelijät ovat kiinnostuneita vesiensuojelun erityisympäristötuista, mutta varsinaisia sopimuksia ei olla valmiita tekemään. Uusia maatalouden vesiensuojeluideoita oletettiin löytyvän ja sopimuksia jo tehneiden viljelijöiden oletettiin olevan tyytyväisiä tekemiinsä sopimuksiin.

4.1. Toimeksiantaja ja yhteistyökumppanit

Opinnäytetyön toimeksiantajana oli Jyväskylän ammattikorkeakoulun Luonnonvarainstituutin hallinnoima Maatalouden vesiensuojelun kehittämisen Saarijärven vesistöreitillä varrella (MAISA)–hanke.

Yhteistyökumppaneina opinnäytetyön teossa olivat Saarijärven kaupungin maaseutusihteeri Markku Rimmi sekä Hanna Kaihlajärvi Jyväskylän ammattikorkeakoulusta.

4.2. Opinnäytetyö osana Maisa-hanketta

Maatalouden vesiensuojelun kehittäminen Saarijärven vesistöreitillä varrella (MAISA) -hankkeessa pyritään edistämään maatalouden vesiensuojeluun liittyvän uuden tiedon, tekniikoiden ja innovaatioiden käyttöönottoa Saarijärven vesistöreitillä alueella. Hankkeen toimenpiteet voidaan jakaa viiteen osa-alueeseen:

1. Tuottaa käytännön olosuhteissa testattua tietoa karjanlannan eri levitysmenetelmien aiheuttamasta ravinnekuormituksesta valumavesiin.

2. Etsiä yhdessä viljelijöiden kanssa ratkaisuja maatalojen vesiensuojeluhaasteisiin ja edistää tehokkaiden vesiensuojelumenetelmien käyttöönottoa maatiloilla.

3. Edistää Keski-Suomen ensimmäisen maatalouden monivaikutteisen kosteikon mallikohteen perustamista.

4. Selvittää Saarijärven reitin valuma-alueen kuntien lantataseet.

5. Edistää maatalouden vesiensuojelun uuden tiedon ja tekniikoiden käyttöönottoa tiedottamalla ja levittämällä hyviä käytänteitä.

(MAISA 2009.)

Opinnäytetyö on vahvasti kytköksissä hankkeeseen, etenkin toimenpiteeseen kohtaan kaksi, koska selvitystyössä etsittiin yhdessä viljelijöiden kanssa ideoita maatalouden vesiensuojelun tehostamiseen.

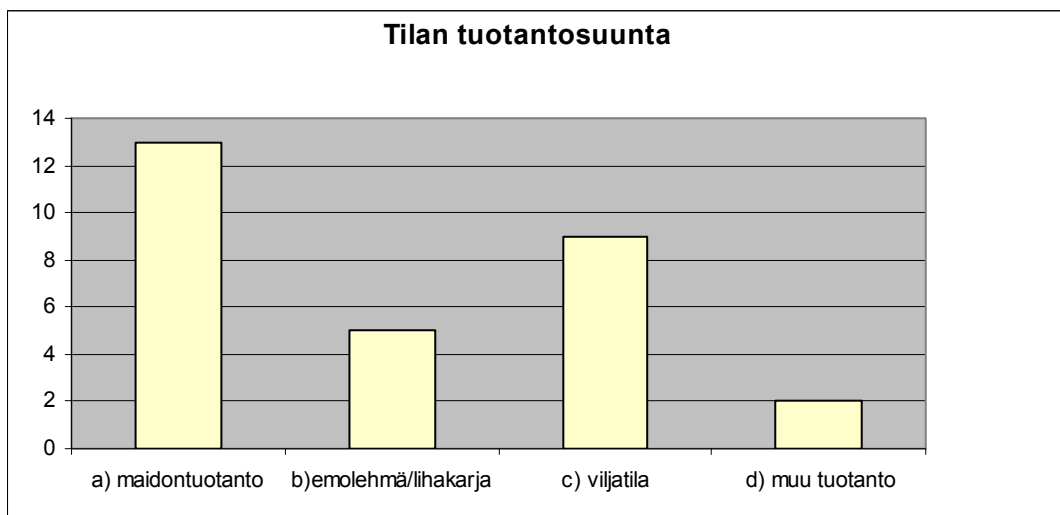
4.3. Tutkimusaineisto

Opinnäytetyön tutkimusaineiston kerääminen alkoi loppukesästä 2010. Tarkoituksena oli haastatella viittä viljelijää, joilla on voimassaolevia vesiensuojeluun liittyviä erityisympäristötukisopimuksia sekä kahtakymmentä viljelijää, joilla näitä sopimuksia ei vielä ole. Alun perin suunnitelmana oli haastatella vain Saarijärven alueen viljelijöitä, mutta lopulta aluetta laajennettiin koskemaan Saarijärven vesistöreittiä ja lisäksi kolme haastateltavista oli reitin ulkopuolisia viljelijöitä. Saarijärven alueen viljelijöiden yhteystietoja saatiin maaseutusihteeriltä yhteensä 57. Nämä olivat sellaisten viljelijöiden yhteystietoja, jotka olivat antaneet luvan antaa yhteystietojansa eteenpäin, esimerkiksi neuvontaa varten. Näistä selvitettiin yhdessä maaseutusihteeri Markku Rimmin kanssa peltokarttojen avulla rantapelloja viljelevät viljelijät, jotka olisivat parhaiten sopivia haastatteluja ajatellen. Rantapelloja oli noin kahdellakymmenelläviidellä viljelijällä, mutta lopulta vain noin puolet näistä viljelijöistä suostui haastateltaviksi. Tämän jälkeen loput haastateltavat kerättiin

haastatteleamalla tuttuja ja puolituttuja viljelijöitä, sekä vierailemalla kahdessa pienryhmän koulutuksessa, joissa viljelijöitä oli mukana. Kaikkiaan haastatteluja tehtiin 27 kappaletta. Näistä 13 viljelijällä oli voimassa olevia vesiensuojeluun liittyviä erityisympäristötukisopimuksia ja 14 viljelijällä ei ollut voimassa olevia sopimuksia. Haastattelut tehtiin syksyn 2010 aikana pääasiassa haastattelukäynnein. Yksi haastattelu tehtiin puhelimitse ja yksi sähköpostin välityksellä.

4.4. Haastattelu ja sen tulokset

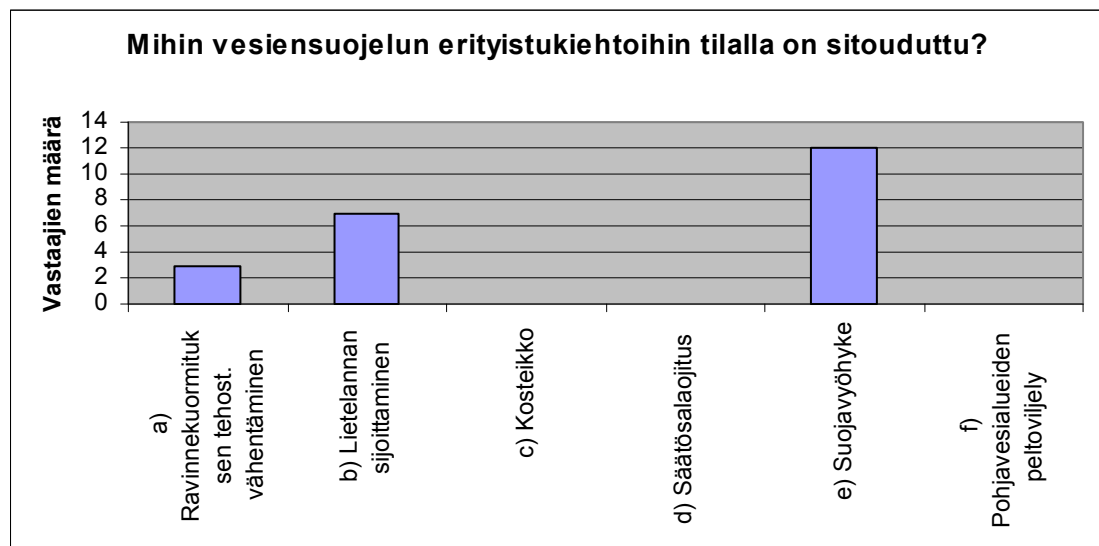
Haastatteluja tehtiin monenlaisille tiloille. Mukana oli niin aktiiviviljelijöitä kuin joitain eläkkeellä olevia tai eläkkeelle pian siirtyviäkin henkilöitä. Kuviossa 1 näkyy tilojen tuotantosuuntien jakaantuminen tilojen määrien mukaan. Suurin osa tiloista eli 13 tilaa oli maidontuotantotiloja. Seuraavaksi eniten oli viljatiloja, joita oli yhdeksän kappaletta ja loput emolehmä/lihakarjatiloja tai muuta tuotantoa harjoittavia tiloja.

KUVIO 1. Tilojen tuotantosuunnat

4.4.1 Viljelijöiden sitoutuminen erityisympäristötukijärjestelmään

27 haastatellusta viljelijästä 13 on sitoutunut vesiensuojeluun liittyviin erityisympäristötukiehtoihin. Kuvio 2 selviää, että eniten tiloilla oli suojavaähykesopimuksia, joita oli 12 tilalla. Lietelannan sijoittaminen peltoon – erityistukea oli haettu seitsemälle tilalle ja turvepeltojen pitkäaikainen nurmiviljely – tukea kolmelle tilalle. Monivaikutteinen kosteikkosopimus oli yhdelle tilalle tulossa.

KUVIO 2. Mihin vesiensuojelun erityistukiehtoihin tilalla on sitouduttu?

Neljästätoista tilasta, joilla ei vesiensuojeluun liittyviä erityisympäristötukisopimuksia ole, kymmenen tilaa oli ajatellut tulevaisuudessa hakea jotain näistä tuista ja neljä tilaa ei. Syitä miksi tukea ei haluta hakea, tai ei ole vielä haettu, liittyivät pääasiassa tukiin liittyvään byrokratiaan tai tukea ei ollut omille pelloille mahdollista hakea.

- *”Kiinnostaisi, mutta liikaa byrokratiaa”*

- *"Kiinnostaisi, mutta ei ole mahdollista/kannattavaa, koska ollaan luomussa"*
- *"Ei kiinnosta, koska ei mahdollista omilla pelloilla"*
- *"Ei kiinnosta, koska olen lopettamassa viljelyn"*

Viljelijöistä, jotka ovat sitoutuneet vesiensuojelun erityisympäristötkiin seitsemän vastasi kokevan saavansa hyötyä näistä tuista ja kuusi ei kokenut hyötyvänsä. Syyt, miksi hyötyä ei koettu saatavan, olivat tuen liian pieni korvaus ja työmäärän lisääntyminen. Tuista saatavat hyödyt olivat seuraavanlaisia:

- *"Saa korvauksen ja on mukava olla vesiensuojelu "talkoissa" itsekkin mukana"*
- *"Pellot ovat alavia, tuet helpottavat viljelyä ja maisema säilyy peltomaisemana. Lisäksi rantakaava velvoittaa"*
- *"Järven puhtaus"*
- *"Taloudellisuus, saa ravinteet talteen ja vesien suojeleu"*
- *"Tuli hankittua multain"*

4.4.2. Viljelijöiden omat ideat maatalouden vesiensuojelun tehostamiseksi

Haastattelun yhtenä tavoitteena oli selvittää viljelijöiltä itseltään tulevia uusia ideoita maatalouden vesiensuojelun tehostamiseksi. Uusia ideoita tuli yllättävän paljon, vaikka monen vastaajan mielestä kuitenkin nykyiset vesiensuojelutoimet ovat riittäviä. Uusia ideoita olivat muun muassa:

- *"Rantakaistojen köyhdyttäminen ja lannoittamatta jättämisen seuranta lehtivihreämittauksilla. Nykyinen lohkoihin jakaminen työlästä"*
- *"Lannoitteiden vähennys, rantapeltojen lannoituksen uudelleen miettiminen, kasvipeitteisyys ja luomun lisääminen (luomussa nyt liikaa byrokratiaa)"*
- *"Räikeimmät tapaukset pois rannoilta"*
- *"Rantojen niitto, päästöt kuriin"*

- *"Ihmisten työllistäminen rantojen puhdistamiseen ja maisemien hoitoon, joihin viljelijöillä ei ole aikaa"* (Katso Kuvio 3.)

KUVIO 3. Eläimiä voidaan hyödyntää rantojen ja rantakaistojen siistimisessä.

- *"Ojituksen järkevöittäminen, kuten laskeutusaltaat turvemilla"* (Ks. Kuvio 4.)

KUVIO 4. Turvemailla on käytössä laskeutusaltaat.

- *"Leveämmät suojakaistat ja heinän pitkäaikainen viljely"*
(Ks. Kuvio 5.)

KUVIO 5. Rantapelloilla voitaisiin käyttää nykyistä leveämpiä suojakaistoja.

- *"Kaikille lietteen sijoittamislaitteet ja sijoittamistuki säilymään"* (Ks. Kuvio 6.)

KUVIO 6. Lietteen multaus on hyvä tapa vähentää ravinteiden huuhtoutumista.

- *"Pienet viljelytekniset ratkaisut, kuten suorakylvö"* (Ks. Kuvio 7.)

KUVIO 7. Suorakylvöllä voidaan vähentää maa-aineksen ja ravinteiden huuhtoutumista, kun maata ei tarvitse muokata.

Monia näitä ideoita on jo jollain tasolla kokeiltu käytännössä. Edellä mainituista ojituksen järkevöittämisestä, ihmisten työllistämistä ja laskeutusaltaita ei ole varsinaisesti käytännössä kokeiltu. Myöskään lehtivihreämittauksia ei ole käytännössä tehty, mutta rantakaistojen köyhdyttämistä kyllä.

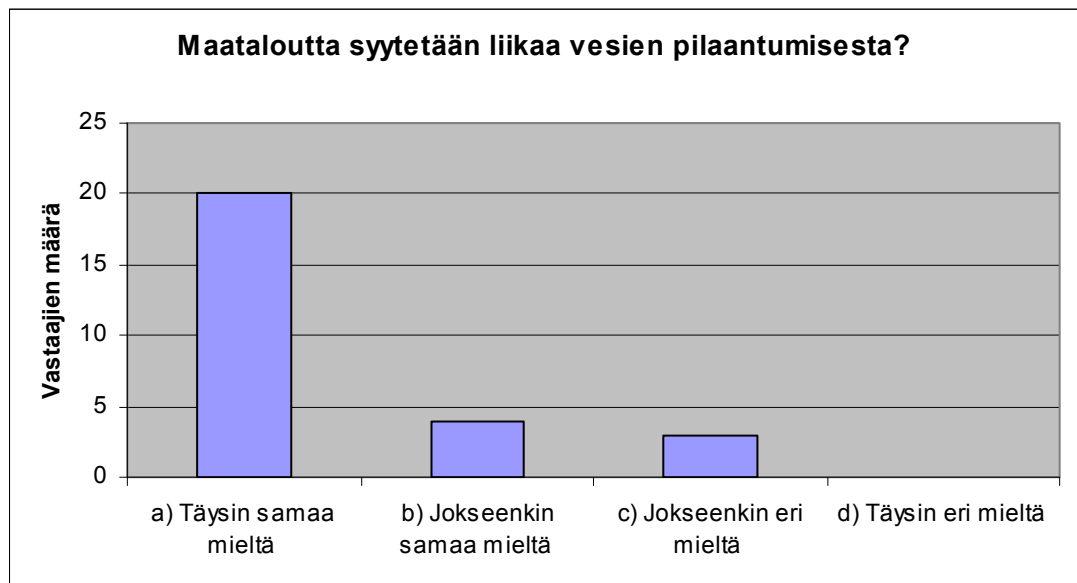
Neljä viljelijää olisi halukkaita kokeilemaan uusia vesiensuojeluideootaan yhteistyössä Jyväskylän ammattikorkeakoulun kanssa. Nämä ideat ovat ojituksen järkevöittäminen ja laskeutusaltat, pienet viljelytekniset ratkaisut sekä lehtivihreämittaukset.

4.4.3. Viljelijöiden mielipiteet ja asenteen vesiensuojelun erityisympäristötu- kia kohtaan.

Kyselyn yhtenä tavoitteena oli selvittää viljelijöiden mielipiteitä maatalouden vesiensuojelusta ja siihen liittyvistä erityisympäristötuista.

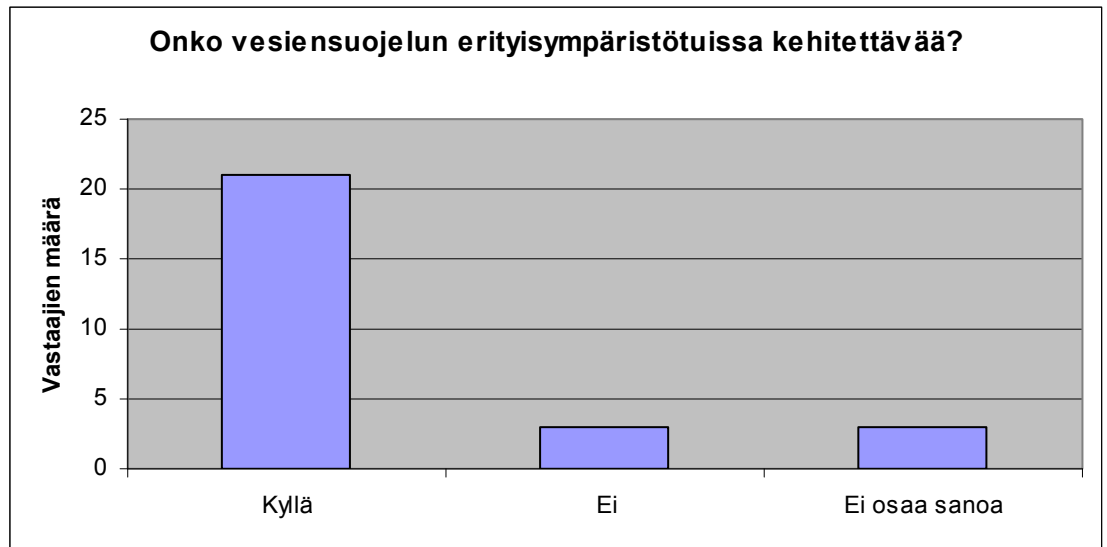
Luultavasti viljelijöiden yleinen asenne erityistukia kohtaan on suurin este niiden hakemisessa. Pertti Ruuskan ProGradussa (2010, 42) käy myös ilmi, että niin viljelijöillä kuin viranomaisilla on asenteellista ongelmaa toisiaan kohtaan, joka osaltaan saattaa vaikuttaa muun muassa tällaisten tukien hakemiseen.

Kuviossa 8 on nähtävissä, että viljelijöiden mielestä maataloutta syytetään liikaa vesien pilaantumisesta. Vastaajista 20 on väitteen kanssa täysin samaa mieltä.

KUVIO 8. Maataloutta syytetään liikaa vesien pilaantumisesta?

Kuviossa 9 tulee ilmi, että selkeästi suurimman osan (21 vastaajan) kyselyyn vastanneen mielestä vesiensuojeluun liittyvissä erityisympäristötuissa on kehitettävää.

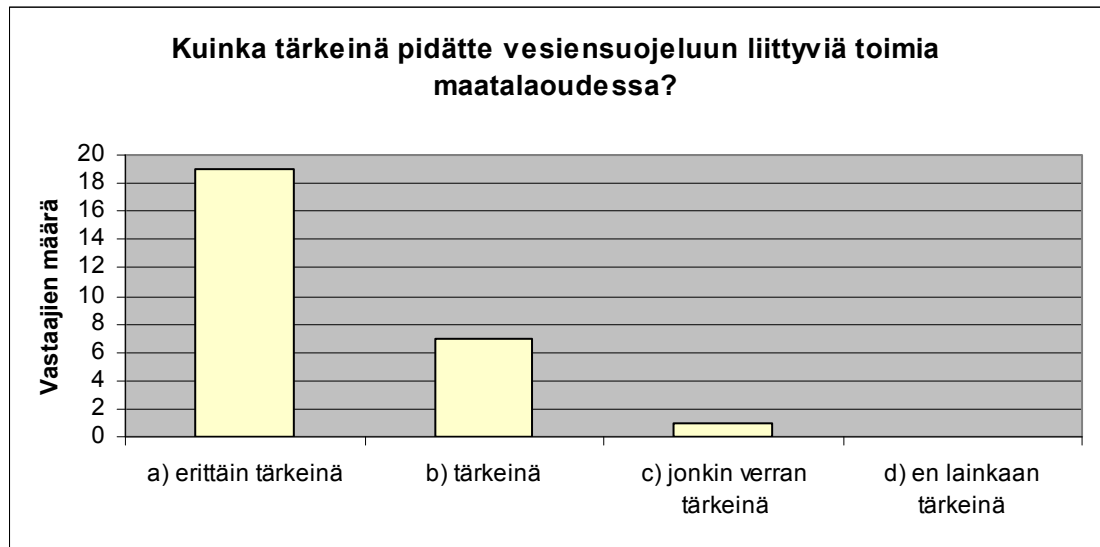

KUVIO 9. Onko vesiensuojelun erityisympäristötuissa kehitettävää?

Selkeimmät kehittämiskohteet erityisympäristötuissa olivat byrokratian vähentäminen ja asioiden yksinkertaistaminen. Myös erityisesti suojavyöhykkeiden hoitoon haluttiin helpotusta ja järkevöittämistä.

- *”Paperibyrokratian vähentäminen ja koko järjestelmän yksinkertaistaminen”*
- *”Suojakaistat rikkaruohopankkeja, joita olisi pystyttävä torjumaan. Laidunnus olisi sallittava”*

Kaikki vastaajat uskoivat vesiensuojeluun liittyvistä erityisympäristötuista olevan hyötyä luonnolle. Maatalouden vesiensuojeluun liittyviä toimia pidettiin erittäin tärkeinä. Kysyttäessä ”Kuinka tärkeinä pidätte vesiensuojeluun liittyviä toimia maataloudessa?” suurin osa (19 vastaaja) vastasi kohtaan ”erittäin tärkeinä”, kuten kuvioista 10 käy ilmi. Tämä osoittaa, että myös viljelijöiden mielestä vesiensuojelu on hyvin tärkeää, toisin kuin ehkä yleisesti luullaan.

KUVIO 10. Kuinka tärkeinä pidätte vesiensuojeluun liittyviä toimia maataloudessa?

Kysyttäessä miltä tuntuu olla viljelijänä vesiensuojeluun liittyvän keskustelun keskipisteessä, vastaukset jakautuivat lähes puoliksi kahteen ryhmään. Toisen ryhmän mielestä asia rasittaa ja vaivaa omaa tekemistä ja toisen ryhmän mielestä asialla ei ole juuri merkitystä omaan tekemiseen tai elämään. Vastauksia oli seuraavanlaisia:

- *"Pahalta tuntuu, koska Helsingissä tehdään päätöksiä, eikä käytännön maataloudesta tiedetä"*
- *"Suututtaa, koska syytöksiä on temmattu tuulesta, vaikka mukana on myös asiaakin"*
- *"Aina syytellään, vaikka paljon on jo tehty. Vesi on tärkeä myös viljelijöille"*
- *"Ei syytetä, eikä vaikuta omaan toimintaan"*
- *"Hyvä, että tärkeästä asiasta keskustellaan. Itse en koe olevani keskipisteessä"*

Viljelijöiden mielestä maatalouden vesiensuojelusta ei puhuta vielä liikaa. Vain kuuden vastaajan mielestä aiheesta puhutaan liikaa ja loppujen 21 mielestä ei. Kommenteista näkyy selvästi, että asiallista keskustelua aiheesta

toivotaan, mutta asiaton tai vain yhtä ryhmää syyllistävä keskustelu voisi jäädä pois. Kommentit kysymykseen liittyen olivat seuraavanlaisia:

- *"Maatalouden vesiensuojelusta puhutaan liikaa, mutta ei vesiensuojelusta ylipäänsä"*
- *"Asiasta ei voi puhua liikaa, mutta myös muut saastuttajat pitää huomioida"*
- *"Asiallista keskustelua voisi olla enemmänkin"*
- *"Asiasta ei puhuta liikaa, mutta yhtä ryhmää syytetään liikaa"*

Vastaajista 25 saa mielestään tarpeeksi tietoa maatalouden vesiensuojeluun liittyvistä toimista ja vain kaksi ei saa. Lisätietoa maatalouden vesiensuojelusta oli kiinnostunut saamaan 19 viljelijää. Kyselyn lopussa haastateltavat saivat sanoa vapaan sanan aiheeseen liittyen ja kommentteja aiheesta tuli paljon. Yleinen ilmapiiri tuntui olevan se, että vesiensuojelu on hyvin tärkeä, mutta asioiden hoito on tehty liian monimutkaisiksi. Kaikki tämän kohdan ja myös muiden kysymysten kaikki kommentit ovat näkyvissä liitteessä 2. Seuraavassa joitain kommentteja kohtaan vapaa sana aiheesta:

- *"Kaikki rahat eivät saisi mennä vain asioiden suunnitteluun, vaan myös tositoimiin. Vesistöjen lähellä asuvia ihmisiä tulisi kuunnella"*
- *"Hyvä, että asioihin puututaan. Ravinteet siihen käyttöön mihin ne on tarkoitettu"*
- *"Viljelijöitä syytetään ja isot jätevesipuhdistamot saavat laskea jätteitä järviin"*
- *"Liikaa syyttelyä, muutkin asiat huomioitava. Asioista puhuttava avoimesti ja laitettava kaikki saastuttajat samalle viivalle"*
- *"Pykäläviidakon takia tuen hakeminen iso työ, maalaisjärki mukaan ja asiat helpommiksi. Oma järveä likaa, jos ei vesiensuojelua ota huomioon"*

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tehdyn selvitystyön tulosten perusteella voidaan todeta viljelijöiden olevan kiinnostuneita maatalouden vesiensuojelusta. Noin puolella (13 tilaa) vastaajista oli jokin vesiensuojeluun liittyvä erityistukisopimus omalla tilallaan. Tiloista, joilla erityistukisopimusta ei vielä ollut, kymmenen tilaa oli ajatellut tulevaisuudessa hakea jotain vesiensuojeluun liittyvää erityisympäristötukea. Syyt, miksi neljällä tilalla sopimusta ei aiottu tulevaisuudessakaan tehdä, johtuivat tukiin liittyvästä byrokratiasta tai tukia ei ollut omalle tilalle mahdollista hakea.

Viljelijöiden omia uusia maatalouden vesiensuojeluideoita tuli haastattelussa esille yhdeksän kappaletta. Monet vastaajista kokivat nykyiset vesiensuojelukeinot toimiviksi. Uudet ideat liittyivät muun muassa rantojen ja rantakaistojen niittoon ja köyhdyttämiseen, sekä ojituksen parantamiseen.

Maatalouden vesiensuojelusta toivottiin lisää asiallista keskustelua, mutta eri ryhmien syyttelyn toivottiin jäävän pois. Haastateltavat myös toivoivat, että keskusteluissa huomioitaisiin nykyistä enemmän se, mitä on jo tehty, kuin pelkästään syyteltäisiin siitä, mitä on vielä tekemättä. Yleinen ilmapiiri maataloutta kohtaan voisi olla kannustavampi ja positiivisempi, sillä monet kokivat syyttelyn ahdistaviksi ja vaikuttavan näin omaan elämään. Haastateltavat pitivät maatalouden vesiensuojelua erittäin tärkeänä asiana, koska monet asuivat vesistöjen varrella. Viljelijät olisivat itse myös valmiita panostamaan vesiensuojeluun, mikäli erityistukiin liittyvää byrokratiaa olisi vähemmän ja koko tukijärjestelmä olisi yksinkertaisempi.

6 POHDINTA

Työn aiheen ideoiminen tapahtui melko helposti, koska viljelijöiden ideoita maatalouden vesiensuojelun kehittämiseksi oli tarkoitus selvittää MAISA-hankkeessa, joka on tämän työn tilaaja. Ideoiden lisäksi työhön päätettiin ot-

taa mukaan käsiteltäväksi viljelijöiden mielipiteet ja kiinnostus maatalouden vesiensuojeluun liittyviä erityisympäristötukia kohtaan ja ylipäänsä maatalouden vesiensuojelua kohtaan. Haastateltavien viljelijöiden yhteystiedot oli tarkoitus saada maaseutusihteeri Markku Rimmiltä, mutta lopulta sopivia viljelijöitä (joilla on rantapeltoja viljelyksessä), jotka suostuivat haastateltaviksi, saatiin liian vähän tätä kautta. Loput haastateltavat koottiin tutuista viljelijöistä, sekä parista viljelijöille suunnatusta koulutustilaisuudesta. Tämä olikin toisaalta ihan hyvä, koska näin haastateltaviksi saatiin nimenomaan aktiiviviljelijöitä, eikä niinkään eläkkeellä siirtyviä tai sivutoimisia viljelijöitä, heitä mitenkään väheksymättä. Työn lopputuloksen kannalta oli kuitenkin paras saada mukaan mahdollisimman paljon aktiivisia viljelijöitä, joilta mielipiteitä ja ideoita saatiin kyselyä, koska he nimenomaan näitä asioita joutuvat työssään paljon kohtaamaan ja pohtimaan.

Haastattelulomake työstettiin valmiiksi yhdessä työn ohjaajien kanssa, jotta se saataisiin mahdollisimman hyvin työtä palvelevaksi. Silti myöhemmin vastauksia purkaessa tuli mieleen monia asioita, joita lomakkeessa olisi voinut parantella. Muun muassa uusia ideoita kyseltäessä olisi ideoista pitänyt kysellä vielä paljon tarkemmin ja enemmän niiden toiminnasta, jotta ne olisivat mahdollisimman selkeitä kaikille. Ehkä olisin myös voinut itse vielä enemmän rohkaista viljelijöitä kertomaan ideoistaan, myös sellaisia, joilta ideoita ei tullut. Tähän olisi varmaan kuitenkin tarvittu paljon pidemmät keskustelut haastateltavien kanssa, jolloin ideoita olisi voinut tulla niin sanotusti vahingossa esille.

Työn teoriaosuutta pohdin melko pitkään, mitä siihen kannattaisi ottaa mukaan ja mitä jättää pois. Historia osuuden päätin ottaa mukaan, koska mielestäni se selkeyttää koko maatalouden ja myös vesiensuojelun kehittymistä. Itse vesien- tai ylipäänsä luonnonsuojelu on maataloudessa otettu huomioon hyvin lyhyen aikaa, oikeastaan vasta pari viime vuosikymmentä. Tätä ennen maatalous on koettu hyvin luonnon ehdoilla ja sen kanssa sopusoinnussa eläväksi alaksi. Tosin ongelmathan ovatkin kärjistyneet vasta viime vuosikymmeninä, varmasti osin sen takia, että ennen tuotanto on ollut hyvin pienimuotoista ja näin ollen se varmasti on ollut paljon enemmän luonnon kanssa sopusoinnus-

sa, kuin nykypäivän niin sanottu tehotuotanto. Itseäni tosin hieman kauhistuttaa puhua Suomen maataloudesta tehotuotantona, täällä kun se on vieläkin melko pienimuotoista moniin muihin maihin verrattuna.

Suomessa myös vedet ja muukin luonto on vielä puhtaampaa kuin esimerkiksi Keski-Euroopassa. Mutta juuri sen takia onkin hyvä, että vesiensuojeluun ja myös muun luonnonsuojeluun panostetaan, jotta ne pysyisivät puhtaina myös tulevaisuudessa. Usein, kun maataloutta syytetään vesien pilaamisesta, unohdetaan helposti kaikki se, mitä tähän mennessä on tehty. Tämän toteaa myös MTK:n ympäristöjohtaja Ikävalko lehtihaastattelussa (Reku, 2011): ”Suomalaiset arvostavat liian vähän omia saavutuksiaan vesiensuojelutyössä. Suomessa on tehty arvokasta työtä sekä sisävesien, että Itämeren ravinnekuormituksen vähentämiseksi.” Varmasti vesiensuojelu on esimerkiksi 1980-luvulla ollut paljon paremmassa tilassa kuin nykypäivänä. Tuolloin ei ollut samanlaisia säädöksiä esimerkiksi lantaloiden riittävyydelle ja lantaa saatettiin ajaa talvella pelloille hangen päälle, kun lantalaan ei enää mahtunut. Myös säilörehun korjuussa on tapahtunut muutoksia, kun ennen kaikki AIV-säilörehu tehtiin tuoreesta rehusta, josta tuli paljon puristenestettä. Nykyisin rehu pääsääntöisesti esikuivataan, eikä siitä irtoa puristenestettä, kun kuiva-aineprosentti on yli 28 (Nousiainen n.d.).

Haastattelujen perusteella kävi hyvin ilmi, että viljelijöiden mielestä maatalouden vesiensuojelu on erittäin tärkeä asia, joka tulisi kaikkien alalla työskentelevien huomioida. Alkuoletuksena selvityksessä oli, että viljelijät ovat kiinnostuneita vesiensuojeluun liittyvistä erityisympäristöistä, mutta niitä ei olla kuitenkaan valmiita tekemään. Oletus osui osin oikeaan; viljelijöitä vesiensuojelu kiinnostaa, mutta ehkä yllättävänkin monella tällaisia sopimuksia jo oli. Tietysti tähän vaikutti se, että alun perin suunnitelmissa oli haastatella vain 5 viljelijää, joilla sopimuksia on ja 20 viljelijää, joilla niitä ei ole. Tämä ehto jouduttiin kuitenkin unohtamaan, koska muuten sopivia haastateltavia ei ehkä olisi saatu kasaan riittävää määrää. Mielestäni on kuitenkin toisaalta hyvä, että haastatelluja ei näin tehty, koska nyt saatiin enemmän kommentteja siihen, miten näitä erityisympäristötukia tulisi kehittää. Toisaalta tämä tavallaan myös osoittaa,

että Saarijärven vesireitin varrella on melko paljon vesiensuojeluun liittyviä erityisympäristötukisopimuksia, koska niin monella haastateltavalla niitä jo oli.

Hyvin selkeästi haastattelujen perusteella kävi ilmi, että monia viljelijöitä ehkä jollain tapaa ahdistaa ja myös ärsyttää hyvin yleinen tapa puhua vain yhdestä saastuttajasta kerralla. Kaikki vesiä jollain tapaa likaavat tahot pitäisi laittaa aina samalle viivalle, eikä vain syytellä yhtä tahoa kerralla tai toinen toisiaan. Asiatonta keskustelua on nähty julkisuudessa jo riittävästi, eikä toisten mollaaminen auta ketään. Omasta mielestäni nämä eri tahot eli maa- ja metsätalous sekä turvetuotanto (myös haja-asutus) voisivat mieluummin ottaa oppia toinen toisiltaan ja niin sanotusti puhaltaa yhteen hiileen, koska jokaisella niistä on vaikutuksensa vesistöihin. Viljelijät myös toivoivat, että vesiensuojeluun ja erityisympäristötukiin liittyviä päätöksiä tehtäisiin lähempänä heitä ja käytännön elämää. Monet kokivat, että päätökset tehdään toimistoista, ilman, että käytännön maataloudesta juuri tiedetään. Samankaltaisia mielipiteitä on näkyvissä myös Ruuskan ProGradussa (2010, 41), josta käy ilmi, että viljelijät kokevat, etteivät asiantuntijat ja viranomaiset ota tarpeeksi huomioon viljelijöiden käytännön kokemusta. Osiltaan tämä on varmaan totta, koska aivan varmasti tutkijoilla on hyvin erilainen tapa katsoa asioita kuin tavallisella maatalousyrittäjällä. Tässäkin kohtaan itse ainakin toivoisin enemmän keskustelua näiden tahojen välille, otettaisiin oppia toinen toisilta ja yhdistettäisiin vahvuudet.

Kaiken kaikkiaan työn tekeminen on ollut mielenkiintoinen ja opettavainen kokemus. Haastattelujen ja aineiston kerääminen on avannut omiakin silmiä aivan uudella tavalla, enkä enää ajattele maatalouden vesiensuojelua yhtä mustavalkoisesti kuin ennen työn aloittamista. Asia on kuitenkin melko monitahoinen ja jokaisella tuntuu olevan hieman omanlaisensa mielipiteet ja asenteet sitä kohtaan. Toivottavasti tämän työn tulokset, erityisesti uudet vesiensuojeluideat poikivat vielä jotain uutta. Ehkäpä joku jotain näistä ideoista lähtee kehittämään ja viemään eteenpäin. Toisaalta työ saattaa myös kannustaa muita viljelijöitä tai tahoja tuomaan omia ideoitaan esille ja saataisiin tätä kautta entisestään tehostettua vesiemme suojelua.

LÄHTEET

Arvokkaat maisema-alueet. 2010. Valtion ympäristöhallinnon verkkopalvelu. Viitattu 17.2.2011. www.ymparisto.fi Luonnonsuojelu, maisemansuojelu ja –hoito, arvokkaat maisema-alueet.

Kolme uutta erityistukea – hyvään ympäristöön ja talouteen – opas. n.d. Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelma 2007-2013. Viitattu 17.2.2011. www.mavi.fi Viljelijätuet, maatalouden ympäristötuki, oppaat ja esitteet, esite vuonna 2008 lisätyistä erityistukisopimuksista.

Lahnala, E. 1994. Saarijärven reitin kulttuurimaisemaselvitys. Karstulan, Kyyjärven ja Pylkönmäen kunnat, Saarijärven kaupunki.

Maatalouden ympäristötuki. 2010. Maaseutuvirasto. Viitattu 17.2.2011. www.mavi.fi Viljelijätuet, maatalouden ympäristötuki.

Maatalouden ympäristötuen erityistuet – hyvään ympäristöön ja talouteen – opas. n.d. Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelma 2007-2013. Viitattu 17.2.2011. www.mavi.fi Viljelijätuet, maatalouden ympäristötuki, oppaat ja esitteet, maatalouden ympäristötuen erityistuet – esite 2009.

MAISA. 2009. Hinkalo. Viitattu 17.2.2011. www.hinkalo.fi Hankkeet, MAISA.

Nousiainen, J. Nurmirehun säilöntämenetelmät. n.d. Viitattu 27.2.2011. <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/Artturi> Artturi, Artturi-kirjasto, ArtturiPassi-koulutusainesto, Nurmirehun säilöntämenetelmät.

Reku, J. 2011. Ympäristöjohtaja arvostaa suomalaista vesiensuojeluosaamista. Maaseudun tulevaisuus 2.3.2011, 40.

Ruuska, P. 2010. Matkalla maatalouden ympäristövaikutusten tarkempaan hallintaan. ProGradu. Jyväskylän yliopisto, taloustieteiden tiedekunta. 41-42.

Suomen maatalouden historia. 2004. Suurten muutosten aika, jälleenrakennuskaudesta EU-Suomeen. Osa 3. Toim. Markkola, P. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Jyväskylä: Gummerus.

Virola, T. 2004. Luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma, Saarijärven reitti. Monistesarja 61. Keski-Suomen ympäristökeskus. Jyväskylä: Hetimonex Oy. 8.

Ympäristötuen erityiset. 2010. Maaseutuvirasto. Viitattu 17.2.2011. www.mavi.fi Viljelijätuet, maatalouden ympäristötuki, erityiset.

Ympäristötuen perus- ja lisätoimenpiteet. 2010. Maaseutuvirasto. Viitattu 17.2.2011. www.mavi.fi Viljelijätuet, maatalouden ympäristötuki, ympäristötuen perus- ja lisätoimenpiteet.

LIITTEET

LIITE 1. Haastattelulomake

Haastattelu opinnäytetyötä varten

Tämä haastattelu on osa AMK-agrologiopiskelija Sanna Löytöjärven opinnäytetyötä. Opinnäytetyössä selvitetään saarijärveläisten viljelijöiden omia ideoita vesiensuojelun tehostamiseksi sekä kiinnostusta vesiensuojelun erityisympäristötukia kohtaan. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti.

1. Tilan tuotantosuunta

- a. maidontuotanto
- b. emolehmä/lihakarja
- c. viljatila
- d. muu tuotanto

VILJELIJÄN MIELIPITEET JA OMAT IDEAT

2. Syytetäänkö maataloutta liikaa vesien pilaantumisesta?

- a. Täysin samaa mieltä
- b. Jokseenkin samaa mieltä
- c. Jokseenkin eri mieltä
- d. Täysin eri mieltä
- e. Avoin kommentti:

3. Miltä tuntuu olla viljelijänä vesiensuojeluun liittyvän keskustelun keskipisteessä?

4. Puhutaanko maatalouden vesiensuojelusta jo liikaa?

5. Millaisia ideoita teillä on maatalouden vesiensuojelun tehostamiseksi?
6. Onko näitä ideoita jo kokeiltu käytännössä?
7. Haluaisitteko kokeilla niitä käytännössä esimerkiksi yhteistyössä Jyväskylän ammattikorkeakoulun kanssa?

SITOUTUMINEN ERITYISYMPÄRISTÖTUKIJÄRJESTELMÄÄN

8. Onko tilallanne sitouduttu ympäristötuen vesiensuojeluun liittyviin erityistukiehtoihin?
 - a. kyllä
 - b. ei
9. Jos on, niin mihin vesiensuojelun erityisympäristötukiin tilallanne on sitouduttu?
 - a. Ravinnekuormituksen tehostettu vähentäminen (turvepeltojen pitkäaikainen nurmiviljely)
 - b. Lietelannan sijoittaminen peltoon
 - c. Monivaikutteinen kosteikko
 - d. Säättösalaojitus, säätökastelu tai kuivatusvesien kierrättäminen
 - e. Suojavyöhyke
 - f. Pohjavesialueiden peltoviljely (tämä on haettavissa tänä vuonna sekä myös mukana taulukossa, jotka ovat voimassa tänä vuonna)
10. Jos vastasitte kohtaan 8 ”Ei”, oletteko kiinnostuneita tai ajatelleet sitoutuvan tulevaisuudessa johonkin edellä mainituista sopimuksista?
 - a. Kyllä
 - b. Ei
11. Koetteko saavanne hyötyä vesiensuojelun liittyvistä erityisympäristöistä?
 - a. Kyllä

b. Ei

12. Jos vastasitte kyllä, niin millaista hyötyä?

13. Onko mielestänne vesiensuojeluun liittyvissä erityisympäristötuissa kehitettävää?

a. Kyllä

b. Ei

14. Jos on, niin mitä?

15. Uskotteko vesiensuojeluun liittyvistä ympäristötuista olevan hyötyä luonnolle?

a. Kyllä

b. Ei

16. Kuinka tärkeinä pidätte vesiensuojeluun liittyviä toimia maataloudessa?

a. Erittäin tärkein

b. Tärkeinä

c. Jonkin verran tärkeinä

d. En lainkaan tärkeinä

17. Saatteko mielestänne tarpeeksi tietoa maatalouden vesiensuojeluun liittyvistä toimista?

a. Kyllä

b. Ei

18. Oletteko kiinnostuneet saamaan lisätietoa maatalouden vesiensuojeluun liittyvistä toimista?

a. Kyllä

b. Ei

19. Vapaa sana maatalouden vesiensuojelusta tms. aiheeseen liittyvästä:

LIITE 2. Avointen kysymysten vastaukset

2. Syytetäänkö maataloutta liikaa vesien pilaantumisesta?

Avoimet kommentit:

”Itämeren pilaavat muutkin maat (esimerkiksi Pietari), ei vain Suomi”

”Syyttely ylimitoitettua”

”Saasteet tulee myös muualta, Saarijärvellä turve”

3. Miltä tuntuu olla viljelijänä vesiensuojeluun liittyvän keskustelun keskipisteessä?

”Pahalta, Helsingissä tehdään päätöksiä, eikä käytännön maataloudesta tiedetä”

”Rasittavaa”

”Pitäisi tuottaa ruokaa, vaikka samalla syyllistetäänkin. Suomessa puhdasta ruokaa”

”Ei stressaa”

”Rasittavaa”

”Häiritsee, kun ei voi itse vaikuttaa”

”Voi tehdä vain oman osansa”

”Ei tunnu, ei vaikuta omaan toimintaan”

”Hyvä, että keskustellaan, tärkeä asia. Itse en koe olevani keskipisteessä, ei haittaa”

”Suututtaa, syytöksiä temmattu tuulesta, vaikka mukana asiaakin”

”Keskustelun sävy muuttunut positiivisempaan suuntaan”

”Ei juuri vaikutusta”

”Ei vaikutusta omaan toimintaan”

”Ollaan mukana keskustelussa, jos se on asiallista, syyttelyä ei suvaita”

”Ei häiritse omaa tekemistä”

”Ei vaivaa”

”Ei ahdistaa”

”Aina syytellään vaikka paljon on jo tehty, vesi tärkeää myös viljelijöille”

”Kuin uusi vastavirtaan, haastavaa. Tehdään mitä voidaan, huomiota pitäisi kiinnittää jätevesijärjestelmiin”

4. Puhutaanko maatalouden vesiensuojelusta jo liikaa?

”Ei vesiensuojelusta ylipäättään”

”Ei voi puhua liikaa, myös muut saastuttajat huomioon”

”Asiallista keskustelua voisi olla enemmänkin”

”Keskustelua pitää olla”

”Ajankohtainen”

”Asiaton puhe voisi jäädä pois”

”Riskialueilla ei voi korostaa liikaa, kauempana vesistöistä turha ”vöyhötys” pois”

”Ei, mutta vesiensuojelusta ei puhuta tasapuolisesti, maataloutta syyllistetään”

”Yhtä ryhmää syyllistetään liikaa.

5. Millaisia ideoita teillä on maatalouden vesiensuojelun tehostamiseksi?

”Lannoitteiden vähennys, rantapeltojen lannoituksen miettiminen, kasvipeitteisyys, luomun lisääminen, jossa nyt liikaa byrokratiaa”

”Käytännössä olevat jo tarpeeksi hyviä”

”Rantakaistojen köyhdyttäminen ja lehtivihreämittauksilla toteaminen, ettei lannoiteta. Nykyinen lohkoihin jakaminen työlästä”

”Rantojen niitto, päästöt kuriin”

”Pienet viljelytekniset ratkaisut, kuten suorakylvö, isommat hankkeet vaativat tukijärjestelmiä”

”Työllistettäisiin ihmisiä maisemien ja rantojen puhdistamiseen, joihin viljelijöillä ei ole aikaa”

”Ojituksen järkevöittäminen, kuten laskeutusaltaat turvemailla”

”Leveämmät suojakaistat, heinän pitkäaikainen viljely”

”Kaikille lietteen sijoittamislaitteet, sijoittamistuki säilymään”

”Räikeimmät tapaukset pois rannoilta”

”Suojavyöhykkeet, laskeutusaltaat”

10. Jos vastasitte kohtaan 8 (Onko tilalla sitouduttu ympäristötuen vesiensuojeluun liittyviin erityistukiehtoihin?) ”Ei”, oletteko kiinnostuneita tai ajatelleet sitoutuvan tulevaisuudessa johonkin edellä mainituista sopimuksista?

”Kiinnostaisi, mutta liikaa byrokratiaa”

”Ei ole mahdollista tai kannattavaa, koska ollaan luomussa”

”Ei kiinnosta, koska ei mahdollista omille pelloille ja olen lopettamassa viljelyn”

”Liikaa byrokratiaa”

11. Koetteko saavanne hyötyä vesiensuojeluun liittyvistä erityisympäristötuista?

”Ei, koska korvaus olematon”

”Ei, koska lisää työtä”

12. Jos vastasitte kohtaan 11. ”Kyllä”, niin millaista hyötyä?

”Saa korvauksen, mukava olla itsekin ”talkoissa” mukana”

”Pellot alavia, helpottaa viljelyä, pysyy kuitenkin peltomaisemana ja rantakaava velvoittaa”

”Järven puhtaus”

”Taloudellisuus, ravinteet talteen, vesien suojele”

”Tuli hankittua multain”

**14. Jos vastasitte kohtaan 13 (Onko vesiensuojeluun liittyvissä erityisympäristö-
tuissa kehitettävää?) ”Kyllä”, niin mitä?**

”Byrokratia vähemmäksi”

”Yksinkertaistaminen”

”Suojavaikotteiden lannoittamatta jättämisen seuranta mittauksin, jolloin ei tarvita eri lohkoja”

”Ei tukikatkoja (luomussa ei saa suojavaikotteita)”

”Tutkittava mitkä oikeasti tehokkaita ja parannettava niitä”

”Korvauksen kasvattaminen”

”Liikaa byrokratiaa, yksinkertaistaminen”

”Neuvontaan panostaminen”

”Paperibyrokratian vähentäminen, koko järjestelmän yksinkertaistaminen”

”Sopimusten uusiminen helpommaksi, ei sama rullajanssi aina 10 vuoden välein. Liikaa byrokratiaa, epäselvät ohjeet”

”Suojavaikotteiden salliminen myös muuhun käyttöön, esimerkiksi hevosten valmentamiseen”

”Suojavaikotat ovat rikkaruohopankkeja, joita olisi pystyttävä torjumaan ja laidunnus niillä sallittava”

”Sijoittamistuki lyhyemmillekin vuokrasopimuksille”

19. Vapaa sana maatalouden vesiensuojelusta tai muusta aiheeseen liittyvästä

”Hyvä, että asioihin puututaan, ravinteet saatava siihen käyttöön mihin ne on tarkoitettukin”

”Maataloutta syytetään myös pohjakuormituksesta. Lannoitetasot ovat kireällä, josta kärsii satotaso, mikä voi johtaa jopa ravinnevalumiin, kun kasvit eivät niitä pysty hyödyntämään”

”Tärkeä aihe”

”Kaikkia rahoja ei saisi ohjata vain suunnitteluun, vaan myös tositoimiin. Ihmisiä, etenkin vesistöjen lähellä, tulisi kuunnella, asioita tulisi järkevöittää (esimerkiksi laidunnus suojavajöhykkeillä)”

”Tulisi muistaa, että muutokset luonnossa ovat hitaita. Jokaisen sektorin (maa-, metsä- ja turvetuotanto) tulisi kantaa vastuunsa, toisten syyttely ei auta”

”Suomen vesistöt vielä verrattain hyvässä kunnossa ja niiden kunnossapito tärkeää tulevaisuudessakin. Jokaisen viljelijän tulisi suhtautua vesiensuojeluun positiivisesti ja turvata siten tulevien sukupolvien työpaikat maaseudulla sekä kotimainen ruoantuotanto. Syyttelemällä ei saada hyviä tuloksia vaan neuvonnan ja kannustamisen kautta”

”Viljelijöitä syytetään ja isot jätevedenpuhdistamot saavat laskea jätteitä järviin. Myös pihojen lannoittamiseen tulisi kiinnittää huomiota”

”Vesiensuojelu maatalouden imagokysymys, johon viljelijöiden olisi suhtauduttava asiallisesti, julkisuuteen ei saisi päästä negatiivista palautetta viljelijöiltä. Kuluttajat ja heidän kantansa on myös huomioitava. Tärkeä asia kaiken kaikkiaan”

”Turvetuotantoa olisi aiheutta syyttää enemmän. Pyrkimys ekologisuuteen ja puhetta aiheesta pidettävä yllä”

”Tutkimuksissa Keski-Suomessa 60 % kuormituksesta maataloudessa → taustakuormitusta (metsät) ei ole otettu huomioon tai se on laskettu väärin eli metsät liian vähäisiksi. Laskelmat tehdään toimistoista ilman käytäntöä. Peltojen kuormitukseksi arvioitu 1,1-1,4 kg/vuosi, todellisuudessa 0,7 kg/vuosi”

”Liikaa syyttelyä, muutkin asiat huomioitava. Asioista olisi puhuttava avoimesti ja asetettava kaikki saastuttajat samalle viivalle. Byrokratia olisi saatava vähemmäksi, päätökset paikkakunnilta eikä herroilta. Käytäntö suuremmaksi osaksi päätöksiä, ei vain teorioiden pohjalta”

”Erityistuissa liikaa byrokratiaa, jolloin niihin ei viitsitä sitoutua. Tutkimusta olisi oltava enemmän ja näin vesiensuojelun tehostamistoimien suunnittelu paremmaksi, jolloin maatalouden syyllistäminen vähenisi. Tärkeä asia, mutta paljonko nykysäänöillä valuntoja enää tulee? Tukivirran ohjaaminen kohteisiin, jos toimista on oikeasti hyötyä”

”Tietoa aiheesta tulee jo tarpeeksi, ei juuri kosketa itseä”

”Hyvä että toimittu, mutta ei riittävästi”

”Pykäläviidakossa luvan hakeminen suuri työ, maalaisjärki mukaan ja asiat helpommiksi. Omaan järveään likaa, jos ei vesiensuojelua ota huomioon”